Ο άγιος Συμεών ο δια Χριστόν Σαλός (Λεοντίου Νεαπόλεως)

Categories : ΒΙΒΛΙΑ

Date : 27 Απριλίου, 2007

(ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ»,
Μετάφραση: Γ. Μπουδούρης, φιλόλογος & Π. Γιαχανατζής, θεολόγος)

Το να ασχοληθεί κανείς με το θέμα των «δια Χριστόν σαλών», δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε ανώδυνο. Εύκολο δεν είναι, γιατί τα στοιχεία που θα βοηθούσαν σε κάτι τέτοιο είναι λιγοστά, όπως άλλωστε λιγοστοί είναι κι αυτοί στον εκκλησιαστικό χώρο· ούτε ανώδυνο, γιατί και οι ίδιοι και η ζωή τους αποτελούν μια ρωγμή στο κοσμικό κατεστημένο και μια χαρισματική υπέρβαση της εκκλησιαστικής τάξεως. Αξίζει όμως τον κόπο η περιπλάνηση μέσα στον τρόπο της ζωής τους γιατί είναι γεμάτος εκπλήξεις, έξω από τα γνωστά μιας πνευματικής ζωής.

Το γεγονός ότι ο ίδιος ο Χριστός θεωρήθηκε και κατηγορήθηκε από το ιουδαϊκό ηθικό και θρησκευτικό κατεστημένο σαν συνεργός του δαίμονα και ακόμα περισσότερο σαν δαιμονισμένος, αφήνει περιθώρια στην Εκκλησία για την εμφάνιση μιας χαρισματικής σαλότητας. Αλλωστε κι ο ίδιος πολλές φορές τόνισε με ιδιαίτερη έμφαση την ανάγκη της παιδικής απλότητας στην ύπαρξη και τη ζωή μας.
Ακολουθώντας τα βήματα του Διδασκάλου του, ο Απόστολος Παύλος, στην προσπάθειά του να οδηγήσει τους ανθρώπους της εποχής του στην «οδό των αγίων», χρησιμοποίησε την «μωρία του Θεού» (Α' Κορ. 1, 25) για να το πετύχει. Γενόμενος «θέατρο τω κόσμω και αγγέλοις και ανθρώποις,... μωρός δια Χριστόν... ασθενής... άτιμος» (Α' Κορ. 4, 9-10) γέννησε όπως λέει ο ίδιος «εν Χριστώ Ιησού» πολλούς.
Φαίνεται, ότι όσο η εκκλησία ασκούσε με ένταση, κάτω απ' την πίεση των διωγμών, το ιεραποστολικό της έργο, υπήρξαν πολλοί μιμητές του Απ. Παύλου. Αργότερα, στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία πια, όταν η εκκλησία έχει αποκτήσει ένα κώδικα, οι προηγούμενες περιπτώσεις εξαφανίζονται σχεδόν. Από καιρό σε καιρό όμως

εμφανίζονται μερικοί Χριστιανοί, μοναχοί κυρίως, που ζουν μια ζωή που δεν ταιριάζει σ' αυτόν τον κώδικα. Η ζωή τους είναι γεμάτη παραξενιές που προκαλούν σκανδαλισμό. Η συμπεριφορά τους δεν προσαρμόζεται σε κάποια παραδεκτή μορφή χριστιανικής ζωής. Μοιάζουν πάρα πολύ με ανθρώπους που έχουν προβλήματα με τη διανοητική τους κατάσταση και τους ονομάζουν «σαλούς», τρελούς δηλαδή. Αυτών όμως των ανθρώπων η σαλότητα διαφέρει. Η διαφορά βρίσκεται στο ότι η ζωή τους είναι γεμάτη από διδασκαλίες και θαυματουργίες που βοηθούν και επιστρέφουν πολλούς ανθρώπους στην ορθότητα της χριστιανικής ζωής. Γι' αυτό η Εκκλησία τους ονόμασε «σαλούς», αλλά «δια Χριστόν». Δεν γνωρίζουμε πολλούς που έχουν αυτόν τον τίτλο. Οι πιο γνωστοί είναι οι άγιοι Ανδρέας και Συμεών.
Εκτός όμως απ’ αυτούς, υπήρξαν και πολλοί άλλοι που αυτοονομάζονταν «σαλοί δια Χριστόν», με αποτέλεσμα πολλοί εκκλησιαστικοί άνδρες να κάνουν αρνητικές κρίσεις, όπως ο Συμεών ο Νέος Θεολόγος ή ο Φιλόθεος Κόκκινος. Φαίνεται όμως ότι το πρόβλημα ήταν αρκετά μεγάλο. Η εν Τρούλω Στ' Οικουμενική Σύνοδος μάλιστα, έφτασε στο σημείο να ασχοληθεί μ' αυτό το πρόβλημα και ν' αναφερθεί σε ειδικό κανόνα της (ξ') σ’ αυτούς. Τους ονομάζει «υποκρινομένους δαιμονάν» και «τρόπων φαυλότητι προσποιητώς τα εκείνων σχηματιζομένους».
Χαρακτηριστικό των «δια Χριστόν σαλών» είναι ο «εμπαιγμός του κόσμου». Μετά από μακροχρόνια άσκηση εγκαταλείπουν την έρημό τους και επιστρέφουν στις πόλεις, συμπεριφερόμενοι κάθε άλλο παρά σαν «καλοί Χριστιανοί». Δημιουργούν προβλήματα στις ακολουθίες μέσα στους ναούς, αλλά και στους «ηθικούς ανθρώπους». Αδιαφορούν για τους τύπους της κοινωνικής ζωής. Παρουσιάζουν μια εξωφρενική ελευθεριότητα συμπεριφοράς. Οι άνθρωποι όμως προβληματίζονται όταν τους βλέπουν να θαυματουργούν ή να καθοδηγούν στην χριστιανική ζωή ανθρώπους που δεν είχαν σχέση μαζί της.
Τέτοιος είναι και ο άγιος Συμεών ο δια Χριστόν Σαλός. Τον βίο του έγραψε ο Επίσκοπος Νεαπόλεως (Λεμεσσού) της Κύπρου Λεόντιος που έζησε όταν αυτοκράτορας ήταν ο Μαυρίκιος (582-602). Εκτός από αυτό το βίο, έγραψε και άλλα αξιόλογα έργα: «Βίος Αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος», «Εις την Μεταμόρφωσιν», «Εις τον Συμεώνα και ότε εδέξατο τον Κύριον εις τας αγκάλας αυτού», «Εις την ημέρα της Αγίας Μεσοπεντηκοστής». Αυτό το πλήθος των έργων, έκανε τον Δαμασκηνό να πει ότι: «τοις εαυτού λόγοις την Κυπρίων κατεκόσμησεν νήσον». Υπήρξε σύγχρονος του αγίου Συμεών και με μεγάλη γλαφυρότητα περιέγραψε, με γλώσσα της εποχής, τον «Βίο και Πολιτεία του αββά Συμεών του δια Χριστόν επονομασθέντος Σαλού».

***

Μετά από ένα εκτενές προοίμιο, ο Λεόντιος παρουσιάζει τον βίο του αγίου. Στην Ιερουσαλήμ, κατά την εορτή της υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, την εποχή του Ιουστινιανού (527-565), συνδέονται με αδελφική αγάπη δύο νέοι από τη Συρία: ο

Ιωάννης και ο Συμεών. Επιστρέφοντας στην πατρίδα τους, αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τον κόσμο. Κοντά στον ποταμό Ιορδάνη, αφήνουν στον Θεό να τους υποδείξει την οδό της σωτηρίας τους. Η εγκατάλειψη των πάντων, σύμφωνα με την ευαγγελική εντολή, από εκείνη τη στιγμή γίνεται τρόπος ζωής τους. Η απόφασή τους είναι τέτοια που ο ένας στηρίζει τον άλλο σ' αυτήν. Ο πόθος κι η αγάπη προς τον Θεό δεν σβήνουν πλέον.

Βαδίζοντας φτάνουν στο μοναστήρι του αββά Γερασίμου, όπου η βαθιά τους εμπιστοσύνη στο Θεό αποδεικνύεται βάσιμη. Εχουν αφήσει Αυτόν να ρυθμίζει την ζωή τους: «Εν οίω κελεύεις ημάς αποτάξασθαι μοναστηρίω, εύρωμεν την θύραν ανοικτήν». Εκεί συναντούν τον Νίκωνα, άνθρωπο «υπό Θεού τετιμημένο». Καθώς αυτός τους υποδέχεται, προλέγει τη ζωή του Συμεών αποκαλώντας τον «σαλό». Τους προετοιμάζει για τους αγώνες που πρόκειται να κάνουν στην πορεία τους προς την αγιότητα, παρηγορώντας τους συγχρόνως και για τους δικούς τους που έχουν εγκαταλείψει.

Ο ενθουσιασμός τους γίνεται ακόμα μεγαλύτερος και η απόφασή τους περισσότερο βέβαιη, όταν, με τη χάρη του Θεού, βλέπουν την άρρητη δόξα που περιβάλλει ένα νεόκουρο μοναχό. Ζητούν από τον ηγούμενο να τους κάνει όπως εκείνον.

Μετά την κουρά τους οδηγούν την αποταγή τους στο άκρο: «ώσπερ ενεκατελείπαμεν και απεταξάμεθα των κοσμικών, αποταξώμεθα τελείως από πάσης πνοής». Αποφασίζουν να φύγουν στην έρημο. Εμπιστεύονται πάλι στο Θεό να καθοδηγήσει τα βήματά τους. Βρίσκουν την καλύβα κάποιου μακαρίτη αββά και την μετατρέπουν σε στάδιο αγώνων. Ο διάβολος προσπαθεί να τους δημιουργήσει προβλήματα με την ενθύμηση των δικών τους· η προσευχή όμως λύνει το πρόβλημα και η θεία πρόνοια το τακτοποιεί. Η άσκηση κι ο αγώνας εντείνονται, όπως και οι πειρασμοί. Η πρόοδός τους όμως δεν σταματά.

Μετά από δεκαετίες αγώνων, η αγάπη του ανθρώπου θα τους χωρίσει. Ο Συμεών αναγγέλλει στον Ιωάννη: «Υπάγω εμπαίζω τον κόσμο». Βαθύτερος σκοπός του η σωτηρία των άλλων. Ο Ιωάννης προσπαθεί να τον μεταπείσει, τονίζοντάς του τον κίνδυνο να χάσει στον κόσμο ό,τι κέρδισε στην έρημο. Ο Συμεών όμως υπακούει στη θεία κλήση. Μετά από μια σύντομη επίσκεψη στους Αγίους Τόπους αρχίζει τους αγώνες του «δια Χριστόν Σαλού».

Στη συνέχεια ο βίος του είναι γεμάτος από παραδοξότητες, «σαλότητες», θαυματουργίες, διδασκαλίες, καθοδήγηση ψυχών με πολλούς και διάφορους τρόπους. Είναι συχνοί όμως και οι διωγμοί και ξυλοδαρμοί του αγίου.

Το τέλος του, ειρηνικό, επέρχεται την ώρα του ύπνου, μέσα στο καλύβι του. Οι γνωστοί του το αντιλαμβάνονται μετά δύο ημέρες. Η ταφή του γίνεται χωρίς καμιά χριστιανική ακολουθία, στο «ξενοτάφιο». Σ’ ένα όμως Εβραίο που ο άγιος έκανε χριστιανό, αποκαλύπτεται η συνοδεία και οι ψαλμωδίες των αοράτων αγγελικών δυνάμεων. Ενας διάκονος, ο Ιωάννης, ο μόνος που γνώριζε την αρετή του αγίου, τρέχει να παραλάβει το λείψανό του. Δεν βρίσκουν όμως τίποτα στον τάφο. Ο Κύριος τον δόξασε μεταθέτοντάς τον. Τότε όλοι, ξυπνώντας σαν από ύπνο, εννοούν ποιος ήταν ο «σαλός».

Στον επίλογο, ο Λεόντιος παραθέτει πολλές αγιογραφικές μαρτυρίες αφανών αγίων όπως ο Συμεών. Τελειώνει με την προτροπή: «πρόσεχε σεαυτώ μόνον και μηδέ τοις σοις, μηδέ τοις περί σε, αλλά σεαυτώ μόνον».

***

Μετά απ' αυτή τη σύντομη παρουσίαση του βίου αυτού του θαυμαστού αγίου ας εντοπίσουμε μερικά χαρακτηριστικά του σημεία.
Αρχή όλου του του αγώνα, αλλά και συνοδοιπόρος σ' όλη του τη ζωή, είναι η αποταγή του κόσμου. Το ξεκίνημα αυτό είναι η αρχή των πάντων στην ασκητική ζωή. Γι' αυτόν, όπως και για τον σύντροφό του Ιωάννη, το πρόβλημα τίθεται κατά διαζευκτικό τρόπο. Απ' το ένα μέρος «η οδός η απάγουσα εις την ζωή», εκπροσωπείται από το δρόμο που οδηγεί στον Ιορδάνη ποταμό, απ' την άλλη «η οδός η απάγουσα εις τον θάνατον», εκπροσωπείται από τον δημόσιο δρόμο. Αφού λαμβάνεται η απόφαση, όλη η σκέψη και η ζωή κατευθύνεται απ' αυτήν. Γίνεται έργο με την κουρά στο μοναστήρι του αββά Γερασίμου και, στη συνέχεια, ολοκληρώνεται με τη φυγή στην έρημο.
Αυτό που τον οδηγεί σ' αυτή την αποταγή του κόσμου, είναι ο πόθος για τη θεία ζωή. Είναι χαρακτηριστικό ότι γι’ αυτόν η ημέρα της κουράς του είναι ημέρα αναγεννήσεως. Ο μοναχός γι' αυτόν είναι άγγελος του Θεού και για να τον δεις μόνο, πρέπει να γίνεις σαν κι αυτόν. Ο ενθουσιασμός τον οδηγεί και στην απομάκρυνση απ' την κοινοβιακή ζωή: «αποταξώμεθα από πάσης πνοής». Απ' τη στιγμή που κείρεται, η ψυχή του δεν θέλει να δει και να ακούσει κανένα: οποιοσδήποτε του στερεί την παρουσία του Θεού.
Η τέλεια φυγή του κόσμου τον οδηγεί στο να ζει και να υπάρχει μόνο για τον Θεό. Όλες του οι αποφάσεις κατευθύνονται απ’ Αυτόν. Απ' την αρχή της αποταγής του μέχρι την κοίμησή του, το θέλημά του δεν υπάρχει. Υπάρχει μόνο η θέληση του Θεού. Σε ποιο μοναστήρι θα πάει, το πόσο θα μείνει εκεί, το ποιος θα φροντίσει για τους γονείς του, το που και πως θα ζήσει σαν ερημίτης, το πως θα ασκηθεί, όλα αφήνονται στο θέλημα του Θεού. Το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να γνωρίζει αυτό το θέλημα.
Στην έρημο μένει για δεκαετίες. Όπως όλων των ερημιτών και ασκητών, η ζωή του είναι «νηστεία, αγρυπνία, προσευχή», αλλά και συνεχής πάλη με το διάβολο. Όμως η σκληρή άσκηση φέρνει τα αποτελέσματά της. Αφού αυτός δεν παρηγορεί μόνος του τον εαυτό του, η παρηγοριά έρχεται απ' το Θεό. Με τη χάρη του Θεού φτάνει στην τέλεια απάθεια.
Η κορύφωση και η ολοκλήρωση του αγώνα του είναι ο εμπαιγμός του κόσμου. Ο τίτλος του «δια Χριστόν Σαλού» είναι σπανιότατος. Σε πολλούς αγίους και οσίους η άσκηση είναι η ίδια με αυτήν του αγίου Συμεών. Η χάρη όμως της σαλότητας δόθηκε σε ελάχιστους. Ο άγιος Συμεών ασκείται μαζί με τον αδελφό Ιωάννη για περισσότερο από τριάντα χρόνια. Κι όμως, μόνο σ’ αυτόν δίνεται αυτή η χάρη. Σ’ αυτή του τη φυγή στην έρημο του κόσμου δεν οδηγείται από το θέλημά του· είναι ο Θεός που τον καλεί και ο Συμεών γίνεται σκεύος Του.

***

Το πρωτότυπο κείμενο του «Βίου» περιέχεται στην Πατρολογία του Migne (P.G. 93, 1670-1748). Κριτική έκδοσή του έγινε από τον Α. Ρυντέν(*). Στην παρούσα έκδοση χρησιμοποιήθηκε κατά βάση το κείμενο του Ρυντέν με κάποιες βελτιώσεις στη στίξη και με ελάχιστες διορθώσεις, όπου το κείμενο του Migne ή το κριτικό υπόμνημα έδιναν προτιμότερη γραφή. Οσο για τις λέξεις στη μετάφραση που σημειώνονται με αστερίσκο, αυτές πρέπει να αναζητηθούν στο τέλος (Σημειώσεις).

(*) Lennart Ryden, Das leben des heiligen narren Symeon von Leontios von Neapolis. Uppsala, 1963.

Διαβάστε ολόκληρο το βίο του Αγίου πατώντας εδώ